

ПРОФ. ДР СРЕЉКО ЦУЉА

На дан 28. марта ове године преминуо је доајен југословенских процесуалиста, др Срећко Цуља (Зуглиа), редовни професор Правног факултета у Загребу, у пензији.

Проф. Цуља родио се 1888. у засеоку Цуљи (општина Грачиште) у близини Пазина, у сиромашној земљорадничкој породици са много деце *). Већ у раној младости морао је да зарађује не само за себе него и за своју браћу. Стипендије које је примао нису биле довољне, па је Срећко Цуља у току средњошколског школовања и касније, као студент, давао часове другим ђацима. То му није сметало да постигне одличан успех, како у гимназији тако и на студијама. Гимназију је завршио 1908, у Пазину. Универзитетске студије почео је у Бечу. После двогодишњег колебања између права и класичне филологије — за коју је у почетку осећао више наклоности — он се 1910. уписао на Правни факултет у Загребу. У току студија истиче се не само успехом на испитима, него и учешћем у раду клуба напредних студената, који се бавио одржавањем течајева за описмењавање одраслих. По завршеном Правном факултету у Загребу постављен је за приправника Котарског суда у Пули. Године 1914. положио је са одличним успехом из свих предмета последњи докторски ригороз. Исте године премештен је у Ровињ. У току рата избегавао је војну обавезу у аустро-угарској војсци, остајући повремено ван службе. Судијски испит је положио у Сарајеву 1917. После тога, био је са службом, прво, као судски пристав, а затим, заменик државног тужиоца, у Тузли. Крајем 1919. постављен је за судију у Окружном суду у Зрењанину. У октобру 1922 изабран је за доцента за Грађански судски поступак на Правном факултету у Суботици. Већ у мају 1924. изабран је за ванредног професора за групу грађанско-правних предмета. Исте године, у августу месецу, на конкурсним расписаном од стране Правног факултета у Загребу изабран је за ванредног професора на катедри на којој је пре њега грађански поступак предавао проф. Чуловић. Следеће године, он постаје редовни професор и на тој дужности остаје до 1959, кад је пензионисан. Проф. Цуља био је декан Правног факултета у Загребу 1926/27 и 1931/32. Био је изабран и за школску 1940/41 годину, али је дао оставку. За време рата је, као демократа и убеђени Југословен, био лишен слободе у времену од арпила до септембра 1941, а после пуштања из казнионе у Лепоглави, у октобру исте године, пензионисан је. Године 1950/51 био је опет биран за декана. Више пута је у току своје каријере био продекан.

Као правни писац, проф. Цуља се посветио готово искључиво грађанском процесном праву. У свакој области ове научне дисциплине он је оста-

(*) Подаци о животу и научним радовима узети су из приказа „Биљешке за биографију професора Срећка Зуглиа“, који је написао др Синиша Трипа, редовни професор Правног факултета у Загребу. Приказ је објављен у Зборнику тог факултета, 1960. бр. 3—4, који је посвећен седамдесетогодишњици професора Цуље.

вио дела трајне вредности. Испорно набрајање радова који чине његов животни опус, излазило би из оквира једног некролога. Зато ћемо поменути само оно што је најзначајније. За потребе студија на Правном факултету у Загребу, проф. Цуља објавио је, Грађански парнични поступак у Хрватској и Славонији", 1928. Овај уџбеник је био заснован на Привременом грађанском парничном поступку за Хрватску и Словенију, из 1952. После доношења јединственог југословенског Законика о грађанском судском поступку од 1929, проф. Цуља је 1930, у сарадњи са др Вероном, објавио „Законик о грађанском судском поступку с коментаром и судским рјешабама." У истом раздобљу, у сарадњи са истим писцем, написао је и дело „Стечајни закон, Закон о принудном поравнању и закон којим се уводе ти закони са коментаром и судским рјешабама."

У периоду између два рата најзначајније дело је „Грађанско процесно право Краљевине Југославије, I свеска, „Парнични поступак са науком о уређењу и надлежности судских власти" 1936, II свеска, „Ванпарнични поступци (извршно, стечајно и ванпарнично процесно право)", 1938. Грађански судски поступак је у овом делу обрађен у мери која знатно прелази обим стандардног уџбеника. Та књига представља једини систематски приказ који обухвата све области грађанског поступка у предратном југословенском праву. Прихватајући социјалистичку демократију нове Југославије, проф. Цуља наставља после рата плодну делатност правног писца и објављује читав низ радова, од којих треба истаћи нарочито: „Судио и остали органи који учествују у вршењу грађанског правосуђа", 1955, „Ванпарнични поступак" 1956. Принудна ликвидација-стечај привредних организација, 1956. У сарадњи са др Синишом Тривом објавио је први коментар новог Закона о парничном поступку, у две свеске (1957). Али, круну његовог послератног стварања представља „Грађански парнични поступак" (1957), обиман систематски приказ у који је аутор унео знање и искуство стечено у току више од три деценије интензивног студијског рада у овој области права. Ако се наведеним делима дода огроман број чланака — од којих неки по својој продубљености и принципијелности теме имају значај монографије — добија се само приближна слика животног дела овог неуморног трудбеника на пољу правне науке, за коју је до последњег часа показивао исту пасионираност као и на почетку свог позива.

У свим својим делима проф. Цуља се показује, пре свега, као изразити позитивист. На свакој страници његових дела провејава схватање да помоћ суду давањем одговора на питања која законодавац није изрично регулисао, представља задатак науке која за предмет има једно подручје позитивног права. Вероватно је да то здраво становиште треба приписати чињеници да је проф. Цуља почетне године своје правничке каријере провео у суду. Отуда се он у свима својим делима задржава много више на питањима од практичног значаја, него на онима која спадају у област опште теорије грађанског процеса и чији је значај за правни живот мали или никакав. Проф. Цуља је био један од оних правника који функционалну страну права нису спремни да жртвују појмовној. Зато се код њега увек осећа тежња да се сагледају практичне консеквенце сваког решења и да се избеће оно које је у том погледу најбоље. Тим методом се објашњава и његов критични став према углавном схватањима. Приступ научној проблематици, заснован на таквом ставу, даје делу проф. Цуље једно обележје уравнотежености и добро одмерене средине између научних категорија и конкретне реалности. Другу карактеристику проф. Цуље као научно-истраживачког радника представља његов интерес за упоредно право. Једно извесно упоређивање њему се спонтано наметало већ у току делатности у правосуђу. Радећи на разним правним подручјима, он се упознао са различитим решењима која су појединачно законодавна тела давала једном истом питању у области грађанског поступка. Упоредноправни елемент у свом научном раду проф. Цуља је све више развијао... Интерес за страна законодавства он је показао и у приказима објављеним после Другог светског

рата. (Шведско, совјетско, чехословачко право). У његовом систематском приказу парничног поступка из 1957. често се среће упоредноправни осврт.

Као истакнути теоретичар, као правник са врло изошгреним осећањем за здрава решења и као добар познавалац процесноправних система који су остали на снази у нашој земљи после Првог светског рата, па и других процесноправних система, проф. Џуља је учествовао у припремама за доношење јединствених процесних закона у предратној Југославији, а исто тако и Закона о парничном поступку од 1956.

Утицај проф. Џуље на формирање процесноправне мисли у нашој земљи био је врло значајан. Од њега су учили не само они који су слушали његова предавања и спремали испите по његовим делима, него и други наши правници који су у тим делима тражили одговор на замршена питања у области грађанског процесног права. А таквих правника било је много. Нека је слава професору Срећку Џуљи.

Б. Познић

ПРОФ. ДР МИХАИЛО СТУПАР

На дан 18 VI 1969. године преминуо је у Загребу, на путу из Копенхагена. један од истакнутих југословенских цивилиста и најпознатијих стручњака за социјално право, др Михаило Ступар, редовни професор Правног факултета у Београду.

Проф. Ступар родио се у Хибингу (Hibbing) у САД 29. IX. 1918. године, камо су му родитељи, сиромашни земљорадници из села Џеваре крај Санског Моста, у Босанској Крајини, отишли у печалбу. После свршетка Првог светског рата, 1920. године вратио се са родитељима у родни крај. Основну школу завршио је у Санском Мосту, а гимназију са великом матуром, са одличним успехом, у Бихаћу 1938. Од своје петнаесте године издржавао се и школовао сам, дајући часове богатијим ђацима. На Правни факултет у Београду уписао се 1938. Укључио се у напредни студентски покрет и активно радио у студентским организацијама. Рат је прекинуо његове студије. Време окупације, до половине 1942., провео је у Београду, где је илегално политички радио. Због прсвале и опасности да буде ухапшен побегао је у унутрашњост Србије, у Трстеник. Запослио се као васпитач и бачки инструктор у бачком гимназијском дому у Врњачкој Бањи, где је остао до средине 1943. Потом је прешао у Аранђеловац, радећи исте послове, и ту остао до ослобођења. За све то време помагао је НОП. Октобра 1944. ступио је на рад у Повереништво за социјалну политику НКЈОЈ-а у Београду, где је, радећи на организационо-инструкторским пословима социјалног старања о омладини, остао до 1947. године. Тада се разболео и леčio, делимично и у Швајцарској (Лејзен), све до друге половине 1948. По оздрављењу наставио је студије на Правном факултету у Београду и дипломирао 1949. Крајем 1949. године постављен је за млађег правног референта, а крајем 1950. (14. XI) изабран је и потврђен за асистента Правног факултета у Београду на катедри за грађанско право. Школску 1954/55. провео је на специјализацији у Европском универзитетском центру у Нансију (Nancy), у Француској где је стекао и диплому овог Центра. Докторат правних наука стекао је на Правном факултету у Београду, 1956. године, одбранивши са успехом докторску дисертацију: „Правни послови малолетника, нарочито правни послови за које се захтева сагласност трећег”. За доцента Правног факултета у Београду за предмет Грађанско право изабран је 31. X 1956., за ванредног професора 2. XII 1960, а за редовног професора на истом факултету 29. VI 1966. године.